

De vier gezichten van Gerrit Valk

Gerrit Valk, *AZ is de naam, geschiedenis van het betaald voetbal in Alkmaar* (L.J. Veen; Amsterdam 2004)

Daniël Rewijk

Tussen mijn veertiende en achttiende levensjaar was ik een regelmatig bezoeker van de thuiswedstrijden van AZ. De trots van Alkmaar speelde toen in de kelder van de eerste divisie en wat me dan ook het meest is bijgebleven, is een treurige woensdagavondwedstrijd tegen FC Eindhoven (1-1, negentig minuten lang verlammen-de onmacht). Dat het geheugen selectief is wordt bewezen door de herinneringen die na wat langer nadenken bovenkomen: opwinding in de wedstrijden tegen aarts-rivaal NAC (beide clubs vonden zichzelf te groot voor de eerste divisie en troffen in elkaar dus een gelijkwaardige tegenstander); de derby's tegen Telstar (met de in Alkmaar gehate Hans Kraay jr. ("lekker wijf, lekker wijf, lekker wijf")); en de beslissende wedstrijd om een periodetitel tegen Excelsior op Woudestein (waarbij de bejegening van een jonge agente door de lelijkste harde-kern-supporters schokkend te noemen was, schokkender nog dan de bejegening van Hans Kraay jr.).

Eigenlijk hield ik meer van wielrennen en schaatsen, dus ben ik geen vaste aanhanger van AZ geworden. Ik bleef de club volgen op afstand. De afstand was wel erg groot geworden, realiseerde ik me, toen ik pas door onderstaande lezersactie werd aangezet *AZ is de naam, geschiedenis van het betaald voetbal in Alkmaar* van Gerrit Valk te lezen. Valk promoveerde op 23 november 2004 aan de Universiteit van Amsterdam op deze studie. Gerrit Valk is Alkmaarder, oud-gemeenteraadslid en gewezen gemeentearchivaris in Alkmaar en vertegenwoordigde twaalf jaar lang de PvdA in de Tweede Kamer.

Al deze gezichten komen naar voren in *AZ is de naam*. Zijn Alkmaarse achtergrond verklaart de interesse voor AZ. Als jongen bezocht Valk samen met zijn vader wedstrijden van Alkmaar '54 (voorloper van AZ) en aan hem draagt Valk het boek ook op. Valk toont zich erg vertrouwd met de Alkmaarse maatschappelij-

ke en politieke verhoudingen en komt zelf ook in het boek voor: 'Ontevreden met het stemgedrag van de vier PvdA-raadsleden die wel voor kredieten hadden gestemd, diende de jeugdige PvdA'er Gerrit Valk een motie in waarin afkeuring werd uitgesproken over de financiële regeling met AZ'67 en waarin Gedeputeerde Staten werden opgeroepen het raadsbesluit ongedaan te maken.' (p. 188)

In het onderzoek laat Valk zich sterk leiden door het beschikbare archiefmateriaal en minder door de vragen die hij zich stelt. Hier toont zich de gemeentearchivaris: 'Het was aantrekkelijk om de Alkmaarse betaald-voetbalclub als onderwerp van onderzoek te nemen omdat de archieven van deze club vrij goed bewaard zijn gebleven.' (p. 13) Valk stelt zich twee hoofdvragen: 1. Welke belangen hadden de diverse geledingen in de Alkmaarse voetbalsamenleving bij betaald voetbal? 2. In hoeverre is er sprake van samenhang tussen de veranderingen in de Nederlandse samenleving na 1945 en de invoering en de ontwikkelingen in het betaalde voetbal.

Uitwerking van die vragen wordt dwarsgezet door het gebrek aan afstand ten opzichte van het bronnenmateriaal. De tweede vraag wordt in het eerste hoofdstuk in vijftien pagina's afgedaan, een meer uitgebreide behandeling had meer ruimte gelaten voor de nuances in de gepolariseerde verhoudingen rond de invoering van het betaald voetbal. Dit belangrijke moment in de Nederlandse sportgeschiedenis behoeft nader onderzoek, door het debat te analyseren aan de hand van onderliggende waarden, ideologische voorstellingen en machtsverhoudingen. Een internationaal perspectief (hoe verliep de invoering van betaald voetbal in andere landen?) had beantwoording van de tweede hoofdvraag een extra dimensie gegeven.

Valk komt hier niet aan toe, omdat hij voor alles het gedolven archiefmateriaal wil presenteren. Deze drang onttrekt ook het antwoord op de eerste hoofdvraag bijna aan het oog van de lezer. Bij de behandeling van de verhouding tussen de gemeente Alkmaar en AZ, een belangrijk onderdeel van zijn studie, rollen conflicten en incidenten over elkaar heen. Maar uit deze kluwen van acties en reacties, komt uiteindelijk toch de dynamiek naar voren, van twee partijen die

ongewild verstrengeld raken met elkaar: de professionele sport kan niet zonder financiële steun van de gemeente en de gemeente is tot de professionele sport veroordeeld om haar bezit (stadion "De Hout") een zinvolle en renderende bestemming te geven. Bovendien waren bestuur van de gemeente en van de voetbalclub sterk met elkaar vervlochten.

Tenslotte is er nog de socialistische volksvertegenwoordiger die in *AZ is de naam* naar voren treed. De strijd die werd gevoerd voor invoering van het betaald voetbal, wordt door Valk nogal dualistisch voorgesteld (elite tegenover arbeiders), en vertoont veel gelijkenis met de klassenstrijd (de watersnoodramp van 1953 als 'hefboom', en de Nederlandse Beroepsvoetbal Bond als 'breekijzer'). De maatschappelijke context wordt geschilderd in termen als 'modernisering', 'massaconsumptie', 'verzorgingsstaat' en 'ondergrondse ontzuiling' (p. 25). Als Valk het heeft over de maatschappelijke verspreiding van de voetbalsport, schrijft hij: 'door aan de competitie deel te nemen, versloegen arbeiders voor het eerst in de geschiedenis de elite zelfs op haar eigen terrein! Wellicht heeft dat bijgedragen aan het zelfbewustzijn van de arbeiders.' (p.19)

De weinig systematische uitwerking van zijn vraagstelling en de geringe afstandelijkheid ten opzichte van het bronnenmateriaal, beperkt de wetenschappelijke waarde van *AZ is de naam*. Het gebrek aan reflectie op andere wetenschappelijke werken, duwt de studie verder in de marge van het vakgebied. De momenten dat Valk Stokvis (*Strijd over sport*) of Miermans (*Voetbal in Nederland*) aanhaalt, doet hij dat om zijn eigen verhaal te verduidelijken of kracht bij te zetten. Over internationale literatuur heb ik het nog niet eens; in Valks boek is het of Nederland een geïsoleerd eiland is op een verlaten oceaan. Voor de lezer die nieuwsgierig is naar het reilen en zeilen binnen de betaald-voetbalclub AZ, is *AZ is de naam* evenwel een prachtig boek. Het heeft mij in ieder geval weer een stuk dichterbij m'n club gebracht, en niet alleen omdat ze bovenaan staan.

De Sportwereld biedt in samenwerking met Gerrit Valk, *AZ is de naam, geschiedenis van het betaald voetbal in Alkmaar* aan voor € 7,90, exclusief verzendkosten (winkelprijs: € 19,90). Bestellen via: redactie@desportwereld.nl

